

Η ΕΚΤΟΞΕΥΣΗ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΑΝΑ ΕΙΔΟΣ

Τα βασικά διατροφικά προϊόντα αποτελούν ένα ακόμα παιχνίδι της παγκόσμιας οικονομίας και ένα από τα μεγαλύτερα θύματα της. Μία σειρά ευμετάβλητων παραγόντων δίνουν την ευκαιρία για τεράστια περιθώρια κέρδους εις βάρος του μεγαλύτερου μέρους του παγκόσμιου πληθυσμού.

Οι αυξήσεις των τιμών σε όλα τα βασικά διατροφικά προϊόντα το τελευταίο 12μηνο είναι χαρακτηριστικές, ενώ οι προοπτικές διαγράφονται ζοφερές.

Η Παγκόσμια Οργάνωση Γεωργίας και Τροφίμων (F.A.O.) συνεχίζει να καταγράφει **εκρηκτικές αυξήσεις στις τιμές βασικών διατροφικών προϊόντων καθόλη τη διάρκεια του τελευταίου 12μήνου.**

Ανάμεσα στο Δεκέμβριο του 2010 και τον Ιανουάριο του 2011 μάλιστα, οι τιμές των βασικών διατροφικών προϊόντων αυξήθηκαν συνολικά κατά 3,4%. Πρόκειται για τη μεγαλύτερη μηνιαία αύξηση από το 1990, όταν και ξεκίνησαν οι μετρήσεις.

Οι τιμές εξακολουθούν να ανεβαίνουν, χαρίζοντας τεράστια κέρδη σε ελάχιστους και μεγαλύτερη πείνα σε όλο και περισσότερους ανθρώπους παγκοσμίως.

Η παραγωγή και η διαμόρφωση των τιμών βασικών διατροφικών προϊόντων, επηρεάζονται από μία σειρά αρνητικών και συχνά αλληλένδετων παραγόντων, σημαντικότεροι εκ των οποίων είναι:

1. Η ανεξέλεγκτη κερδοσκοπία από εταιρίες, χρηματιστήρια,

τράπεζες και κυβερνήσεις, κερδοσκοπία υποβοηθούμενη κυρίως από φήμες και «εκτιμήσεις» μέσω μεγάλων Μ.Μ.Ε.

2. **Η αύξηση της ζήτησης** από κάποιους αναπτυσσόμενους γίγαντες, και κυρίως από τις δύο μεγαλύτερες πληθυσμιακά χώρες στον κόσμο, Κίνα και Ινδία.
3. **Οι πετρελαϊκές τιμές** που συνεχώς ανεβαίνουν και δέχτηκαν μεγάλη ώθηση τους τελευταίους μήνες με τις λαϊκές εξεγέρσεις στη Μέση Ανατολή.
4. **Οι ακραίες καιρικές συνθήκες** που παρατηρήθηκαν το τελευταίο 12μηνο σε όλο σχεδόν τον πλανήτη.
5. **Η πολιτική αστάθεια και αναταραχή**, η οποία πέραν της δικής της επιρροής στην παραγωγή, μπορεί να δώσει επιπλέον κίνητρα για κερδοσκοπία.

Αξίζει να αναφέρουμε κάποιες αξιοσημείωτες τον τελευταίο χρόνο παραμέτρους που έπαιξαν ρόλο στην αύξηση των τιμών βασικών διατροφικών αγαθών.

Σιτηρά

Τα ακραία καιρικά φαινόμενα το καλοκαίρι του 2010, σε μία σειρά χωρών-παραγωγών είχαν ως αποτέλεσμα το διπλασιασμό των τιμών. Αξίζει να θυμηθούμε, πως μία σειρά μεγάλων Μ.Μ.Ε. ανά τον κόσμο, μετέφεραν τις “εκτιμήσεις” της αγοράς για τεράστια αύξηση στις τιμές κατά τη διάρκεια των περσινών πυρκαγιών στη Ρωσία. Οι φήμες και οι εκτιμήσεις γράφονταν ...πριν ακόμα ξεκινήσουν οι πυρκαγιές.

Επιπλέον φέτος, οι δύο μεγαλύτερες εξαγωγείς της Ευρώπης, Γερμανία και Γαλλία περιμένουν μείωση της παραγωγής έως και 20% το 2011, λόγω μειωμένων βροχοπτώσεων. Ειδικά στη Γαλλία η οποία υποφέρει από παρατεταμένη ξηρασία η μείωση ίσως είναι και μεγαλύτερη.

Συνολικά από το Μάιο του 2010 έως το Μάιο του 2011 η τιμή των σιτηρών αυξήθηκε κατά 72,2%.

Το σιτάρι θεωρείται ότι συνεισφέρει κατά 10% περίπου στο κόστος του ψωμιού και των παραγώγων του. Η ευκαιρία για κέρδη όμως από εταιρίες παραγωγής και πώλησης δεν πήγε χαμένη, καθώς

η τιμή των περισσότερων τροφίμων που προέρχονται από τα σιτηρά έχει ανέβει περισσότερο από 25%, καλύπτοντας κατά πολύ όλες τις αυξήσεις στο κόστος και τις τιμές πώλησης των αρχικών προϊόντων.

Επιπλέον δεν φάνηκε να επηρεάζεται η τιμή του αραβόσιτου, από το γεγονός ότι σε αρκετές περιοχές του πλανήτη, όπως για παράδειγμα χώρες της υποσαχάριας Αφρικής, υπήρξαν εξαιρετικές καιρικές συνθήκες που συνέβαλαν σε εντυπωσιακές σοδειές, με διψήφια ποσοστά αύξησης της παραγωγής.

Σημαντικότατο ρόλο στην αύξηση της τιμής τα τελευταία χρόνια έπαιξε η αντικατάσταση καλλιεργειών σίτου που προοριζόταν για διατροφή, με καλλιέργειες βιοκαυσίμων κυρίως σε Ευρώπη και Η.Π.Α.

Ζάχαρη

Οι τιμές της ζάχαρης διπλασιάστηκαν τα τελευταία χρόνια, μετά από ένα μεγάλο διάστημα σταθερότητας. Βασικό ρόλο έπαιξε η τεράστια φημολογία στο χρηματοπιστωτικό πεδίο για την πιθανότητα ελλείψεων, η οποία θα προερχόταν από την αύξηση της κατανάλωσης στην Κίνα, την Ινδία, τη Βραζιλία και άλλα κράτη του αναπτυσσόμενου κόσμου.

Επιπλέον, οι σπεκουλαδόροι δεν δίστασαν να παίξουν και με τις ακραίες καιρικές συνθήκες που είχαν ως αποτέλεσμα τη μείωση της παραγωγής σε βασικές χώρες παραγωγούς, όπως η Αυστραλία και η Βραζιλία. Η αύξηση της τιμής της ζάχαρης το τελευταίο 12μηνο έφτασε το 28,9%.

Όπως και το σιτάρι, η ζάχαρη αποτελεί ένα πολύ μεγάλο «θύμα» των βιοκαυσίμων, καθώς η αντικατάσταση τεράστιων εκτάσεων που προοριζόταν για διατροφή, με καλλιέργειες αιθανόλης, επέφερε μείωση της παραγωγής. Η παραγωγή βιοκαυσίμων που μειώνει την παραγωγή τροφίμων, είναι άμεσα εξαρτώμενη με την τιμή του πετρελαίου. Με δεδομένο μάλιστα ότι οι τιμές των προϊόντων αργού πετρελαίου έχουν αυξηθεί κατά 21% μετά τις πρόσφατες εξεγέρσεις σε πετρελαιοπαραγωγά κράτη της Μέσης Ανατολής, προϊόντα όπως το σιτάρι, η ζάχαρη και το λάδι (των οποίων

καλλιέργειες αντικαθίστανται για παραγωγή βιοκαυσίμων) βρίσκονται χωρίς υπερβολή στο έλεος της φημολογίας και της κερδοσκοπίας. Αρκεί μία απλή φήμη για να εκτινάξει τις τιμές τους, αφού όσο αυξάνονται οι τιμές του πετρελαίου, τόσο πιο εύκολη θα καθίσταται μια στροφή προς τα βιοκαύσιμα.

Η τιμή της ζάχαρης θα έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την καλλιεργητική περίοδο 2011-2012. Σύμφωνα με τον F.A.O. αναμένονται σημαντικά καλύτερες σοδειές και η δημιουργία πλεονάσματος που θα συμβάλει -θεωρητικά- σε μείωση των τιμών. Η γενική αίσθηση όμως είναι πως πάντα κάτι θα βρίσκεται ως "δικαιολογία" για να συνεχίζουν να αυξάνονται οι τιμές.

Λάδι

Το λάδι που χρησιμοποιείται για την παρασκευή και το μαγείρεμα παγκοσμίως, αποτελεί το μεγαλύτερο διατροφικό θύμα των καλλιεργειών βιοκαυσίμων, τα οποία σε πολλές χώρες αντικατέστησαν διατροφικές καλλιέργειες, προκειμένου να «χτυπήσουν» το συνεχώς ανατιμημένο πετρέλαιο. Τώρα που σταδιακά διαπιστώνεται ότι οι εκτάσεις που απαιτούνται για μία τέτοια ενέργεια είναι τεράστιες, είναι μάλλον αργά.

Επιπλέον η αύξηση της κατανάλωσης σε Κίνα και Ινδία, αλλά και οι ακραίες καιρικές συνθήκες το 2010 σε βασικές χώρες παραγωγούς όπως η Ινδονησία, έφεραν επιπλέον αυξήσεις, οι οποίες εντός των τελευταίων 12 μηνών φτάνουν το 56,1%.

Κρέας

Μία βασική παράμετρος που αφορά την παραγωγή όλων των ειδών κρέατος είναι οι τιμές των ζωοτροφών. Με τις τελευταίες να αυξάνονται αλματωδώς, αντίστοιχη αύξηση παρατηρείται και στο τελικό κόστος των βασικών ειδών κρέατος παγκοσμίως (βοδινό, μοσχάρι, κοτόπουλο, κτλ.)

Το κρέας όμως είναι ιδιαίτερα ευαίσθητο και στις ακραίες καιρικές συνθήκες. Έτσι, η τιμή του κρέατος παγκοσμίως έχει αυξηθεί και εξαιτίας της μείωσης της παραγωγής σε βασικά κράτη παραγωγούς, όπως στις Η.Π.Α. και την Αυστραλία, λόγω των

παρατεταμένων ξηρασιών.

Με την αύξησή της τιμής του να υπολογίζεται τον τελευταίο χρόνο σε 19,9% και την τεράστια αύξηση της ζήτησης από εκατοντάδες εκατομμύρια πληθυσμού σε κράτη της Ασίας, τα προϊόντα κρέατος θα αποτελέσουν ένα πολύ μεγάλο πεδίο κέρδους τα αμέσως επόμενα χρόνια, δεδομένης μάλιστα της υψηλής του τιμής στις ασιατικές αγορές και της χαμηλής –ακόμα- παραγωγής του στην μεγαλύτερη ήπειρο του κόσμου.

Γαλακτοκομικά

Αντίστοιχα με το κρέας, η αύξηση της ζήτησης από αναπτυσσόμενες ασιατικές χώρες και τα μειωμένα αποθέματα από τις χώρες-παραγωγούς (Ευρωπαϊκή Ένωση-Αργεντινή-Η.Π.Α.-Νέα Ζηλανδία) ώθησαν τις τιμές σε άνοδο της τάξεως του 14.5%. Και εδώ, βασικό ρόλο παίζει η αύξηση των τιμών των ζωοτροφών.

Θαλασσινά είδη

Πέραν των κλασικών παραμέτρων που οδηγούν σε αύξηση του κόστους (ακραία καιρικά φαινόμενα-αύξηση τιμών πετρελαίου, κτλ.), τα αλιεύματα σε παγκόσμιο επίπεδο έχουν μειωθεί δραματικά ενώ η κατανάλωση συνεχίζει να αυξάνεται, τόσο στον ανεπτυγμένο, όσο και στον αναπτυσσόμενο κόσμο.

Παραδοσιακές χώρες παραγωγοί, όπως η Μεγάλη Βρετανία και η Ισπανία δεν καλύπτουν ούτε τη μισή εσωτερική ζήτηση από την παραγωγή τους, καθώς η εντατική υπεραλιεία έχει προκαλέσει μείωση των πληθυσμών. Η Μεγάλη Βρετανία την προηγούμενη εβδομάδα, κατανάλωσε και το “τελευταίο ψάρι” της ετήσιας παραγωγής της, δηλαδή σε έξι μήνες και 10 ημέρες η εσωτερική ζήτηση κάλυψε τα αναμενόμενα για το 2011 παραγόμενα αποθέματα. Άλλες χώρες με σημαντική παραγωγή θαλασσινών ειδών στην Ασία και την Λατινική Αμερική παρουσιάζουν παρόμοια προβλήματα καθώς τα μειωμένα ιχθυοαποθέματα έρχονται σε σύγκρουση με την αυξημένη εσωτερική ζήτηση.

Το 2011 αναμένεται παραγωγή ρεκόρ, ύψους 149 εκατομμυρίων τόνων, αλλά με τα υπάρχοντα δεδομένα και περαιτέρω αύξηση των

τιμών, πέραν του 8,5% του τελευταίου 12μήνου.

Κακάο

Το κακάο αποτελεί ένα τροπικό προϊόν το οποίο όμως αποτελεί βασικό προϊόν της δυτικής διατροφικής κουλτούρας και του βόρειου ημισφαιρίου, καθώς αποτελεί το βασικό συστατικό της σοκολάτας. Σύμφωνα με τον Τζον Βιντάλ του Guardian, το κακάο αποτελεί το «πλέον πολιτικό» διατροφικό προϊόν. Η αύξηση στην τιμή του ξεπερνά το 100% σε σχέση με το 2006. Εξαιτίας του γεγονότος ότι παράγεται αποκλειστικά σχεδόν σε χώρες του νότιου ημισφαιρίου, μια απλή κυβερνητική αλλαγή σε μία χώρα της Αφρικής για παράδειγμα, ή μία πειρατική ενέργεια σε πλοίο που μεταφέρει κακάο, μπορεί κάλλιστα να αποτελέσει εξαιρετική δικαιολογία για οποιαδήποτε κυβέρνηση ή εταιρία να «παίξει» με την τιμή του. Ο Βιντάλ αναφέρει ως παράδειγμα διαμόρφωσης τιμής, την κυβερνητική κρίση στην Ακτή Ελεφαντοστού. Όταν ο Λορέν Γκμπάμπο, έχασε τις εκλογές, αλλά αρνήθηκε να παραιτηθεί η εταιρία Cargill, η οποία κατέχει το 1/6 της αγοράς κακάου των Η.Π.Α. σταμάτησε τις εξαγωγές από τη χώρα. Η «εξωτερικότητα» αυτή της Cargill, είχε ως αποτέλεσμα να παρατηρηθούν οι υψηλότερες τιμές των τελευταίων 3 δεκαετιών στην παγκόσμια αγορά.

Ρύζι

Το ρύζι, βασική διατροφή για το ήμισυ του παγκόσμιου πληθυσμού (κυρίως λόγω Ασίας) βρέθηκε στο επίκεντρο από το 2008 καθώς η τιμή του τριπλασιάστηκε. Αποτελεί το κύριο παιχνίδι σπέκουλας της αγοράς, καθώς η παραγωγή του, η διάθεσή του και άρα και οι τιμές του διαφοροποιούνται αισθητά ανάλογα με μία σειρά παραμέτρων ιδιαίτερα εκτεταμένα. Μπορεί δηλαδή την ίδια χρονιά που υπάρχει μείωση της παραγωγής σε μία περιοχή, σε μία άλλη, όχι μακριά, να παρατηρηθεί αύξηση. Αυτή η μεταβλητότητα δίνει στο ρύζι μεγάλα περιθώρια για κερδοσκοπικά παιχνίδια. Η τιμή του από τον περσινό Μάιο έχει αυξηθεί κατά 11%. Μία περαιτέρω αύξηση στις τιμές του, μπορεί από μόνη της να προκαλέσει σοβαρή αναταραχή στην παγκόσμια αγορά, καθώς αποτελεί τη βασική διατροφή για δισεκατομμύρια ανθρώπων.

Ένα βασικό πρόβλημα-αιτία της κρίσης και έκφανση των κερδοσκοπικών παιχνιδιών εταιριών και ιδρυμάτων, είναι το γεγονός πως **όταν βελτιώνεται η παραγωγή εξαιτίας καλών καιρικών συνθηκών, πρόσκαιρων πτώσεων στην τιμή του πετρελαίου, ή και άλλων ευνοϊκών παραγόντων, δεν παρατηρούνται –όπως τις προηγούμενες δεκαετίες- παρόμοιες μειώσεις στις τιμές των διατροφικών προϊόντων.**

Έτσι η μεταβλητότητα της προσφοράς, της ζήτησης και των εξωγενών παραγόντων, λειτουργεί πάντοτε μόνο προς όφελος της μίας πλευράς του “παιχνιδιού”.

Μόνοι κερδισμένοι από τη διατροφική κρίση βγαίνουν κάποιες μεγάλες εταιρίες τροφίμων, αγροτικών προϊόντων και οι μεγάλοι πωλητές συσκευασμένων τροφίμων (π.χ. αλυσίδες σούπερ-μάρκετ). Αναφέροντας ελάχιστα μόνο παραδείγματα, το 2010 η Unilever ανακοίνωσε αύξηση κερδών κατά 26%, η Kraft Foods κατά 27%, [1] ενώ η βρετανική Real Good Food επωφελούμενη της αύξησης των τιμών, είδε τετραπλασιασμό της κερδοφορίας της, παρά το γεγονός ότι οι πωλήσεις της έπεσαν κατά 7% [2].

Προς το παρόν οι κυβερνήσεις ανεπτυγμένων και αναπτυσσόμενων κρατών, **έχουν παραδώσει τον έλεγχο της παραγωγής και τη διαμόρφωση των τιμών των τροφίμων σε ένα ιδιαίτερα κλειστό “λόμπι” εταιριών, τραπεζών και ιδρυμάτων, τα οποία κερδοφορούν ανεξέλεγκτα σε παγκόσμιο επίπεδο, εις βάρος των ολοένα και περισσότερων πεινασμένων και υποσιτισμένων.**

Η παραγωγή και τα κέρδη σημειώνουν ρεκόρ από χρονιά σε χρονιά, όπως ρεκόρ σημειώνουν κάθε χρόνο που περνά και οι αριθμοί των πεινασμένων.

Δείτε εδώ την αναλυτική έκθεση του F.A.O. (Ιούνιος 2011)

[1]<http://blog.euromonitor.com/2011/02/global-packaged-food-companies-report-healthy-growth-in-2010-revenues-but-profit-margins-under-pressure.html>

[2]http://www.just-food.com/news/real-good-food-co-2010-profit-up_id114752.aspx

(Πηγές: Οργάνωση Τροφίμων και Γεωργίας του ΟΗΕ (FAO), Food Price Watch , Παγκόσμια Τράπεζα , Oxfam , The Guardian)

Φωτό: wikimedia

Άρης Καπαράκης
Συνεργάτης της ΜΚΟ Σόλων
aris@solon.org.gr

19 Ιουλίου 2011